

Umělá inteligence ve školách jako dobrý pomocník, ale zlý pán

12.4.2024 - Adam Pluhař | Technická univerzita v Liberci

S umělou inteligencí je potřeba ve výuce počítat a zároveň žákům vysvětlovat etickou a právní stránku výstupů AI. Shodli se na tom řečníci konference. „Úkolem školy je připravit žáky a studenty na život ve světě, kde budou používat umělou inteligenci, ukázat jim možnosti a zároveň upozornit na rizika, která umělá inteligence přináší. Jako dobrý sluha ušetří práci, ale může být i zlý pán. Právě v oblastech výchovy a vzdělávání může skýtat rizika,“ uvedl v úvodu konference rektor Technické univerzity v Liberci Miroslav Brzezina.

Podle hejtmana Martina Půty se digitalizace a umělá inteligence, která je její součástí, stává v moderní době nezbytnou součástí našich životů. *„V Evropě ji má řídit a usměřit nově budovaná síť tak zvaných digitálních inovačních hubů, jejíž součástí je i EDIH Northern and Eastern Bohemia. Díky členství v této prestižní společnosti se mohla uskutečnit i tato konference pro ředitele a učitele škol z Libereckého kraje,“* řekl hejtmán Půta a dodal: *„Cílem EDIHu je kromě ukázky smysluplného využití umělé inteligence ve školství také propojení škol s firmami, které mohou svými technologiemi pomoci se zavedením AI.“*

AI ještě nedokáže vložit do díla duši

Pavel Kopřiva, konceptuální a sklářský umělec, vedoucí ateliéru Interaktivní média na UJEP a ředitel Střední uměleckoprůmyslové školy sklářské v Kamenickém Šenově upozornil na to, že umělá inteligence bude součástí našeho života a do škol jednoznačně patří. Je však nutné kriticky stanovit využívání AI. Ve své přednášce plné názorných příkladů se zabýval především „uměním“ vygenerovaným umělou inteligencí. AI podle Kopřivy nebude vytvářet vrcholné umění, protože zatím dělá jen řemeslnou práci a nedokáže vložit do díla duši. Zdůraznil také morální hledisko při používání AI a proaktivitu učitelů. *„Učitelé by neměli být v pozadí za vývojem, ale v popředí,“* poznamenal Pavel Kopřiva.

Na otázku, zda AI v některých předmětech nenahradí učitele, řekl: *„Jistý druh učitelské činnosti bude jistě nahrazen umělou inteligencí, a to se bude týkat i jiných profesí lidské činnosti. Role fyzicky přítomného pedagoga jako průvodce světem aplikací, dat a umělých světů, bude naopak velmi důležitá a nutná. Komunikace s druhou osobou nebo osobami ve fyzickém světě začne být hodnotou.“*

Pavel Kopřiva také varoval před možným vytvářením nové reality v oblasti deepfake, za pomoci AI záměrně manipulovanými videy, fotografiemi nebo nahrávkami, které vzbuzují zdání pravosti. *„Obličej vygenerovaný přes Unreal Engine MetaHuman je tak dokonalý, že už není bez vycvičeného oka poznat, jestli je to reálný člověk. Manipulace v této oblasti začíná být velmi sofistikovaná. Za pomoci umělé inteligence je možné vám vložit do úst jakoukoliv promluvu, i když jste to nikdy neřekli,“* upozornil Pavel Kopřiva.

Zmínil například aplikaci, která propojí fotografii učitele nebo učitelky s obnaženým tělem. *„Když na školním výletě uslyšíte, jak se studenti vzadu v autobuse smějí, možná tam právě vytvářejí podobný obrázek.“*

Přednáška Václava Maněny, středoškolského učitele, lektora s dlouholetými praktickými zkušenostmi s online vzděláváním, ajťáka a youtubera byla prodchnutá nejen humorem, ale

především praktickými aplikacemi a ukázkami nástrojů, které mohou učitelům, a nejen jim, usnadnit život. Václav Maněna interaktivně na svém mobilním telefonu předváděl, jak si naskenovat do mobilu i hůře čitelné materiály ve vysoké kvalitě nebo jak z takového skenu vytvořit editovatelné tabulky. Nejrůznějšími aplikacemi se můžete inspirovat na stránkách manena.info.

„Umělá inteligence je běžnou součástí našeho světa. Když se na chvíli zamyslíme, zjistíme, že je vážně všude: chytré navigace, mobily, hodinky, které sledují naše zdraví, vyhodnocují naše chování a doporučují nám, abychom se šli ještě projít. A my je většinou poslechneme, protože si chceme ‚uzavřít kroužek‘. Všechno je to součástí našeho každodenního života a škola přeci nemůže život ignorovat. Naopak, musí ho po všech stránkách reflektovat a pomáhat nám čelit různým nástrahám, které technologie přinášejí,“ upozornil Václav Maněna.

Důležitost role učitelů podle něj s AI roste a nebudou umělou inteligencí nahrazeni. Svoji roli pedagoga vnímá tak, že má studenty spíše směřovat a pomáhat jim se rozvíjet, než jim předávat informace. Se svými žáky informatiky na střední škole Lyceum Březová se vídá jen několikrát za rok na dobrovolných konzultacích. Jinak studují sami online, pomocí interaktivních materiálů.

O tom, jak už AI mění školství, hovořil Jan Berki, vyučující informatiky na Fakultě přírodovědně-humanitní a pedagogické TUL a poslanec Parlamentu ČR, kde je také členem výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu. Podle Jana Berkiho i vlivem umělé inteligence postupně nahradí frontální výuku heuristické rozhovory. A je to dobře. Sám touto formou vedl svou přednášku. Kladl publiku otázky. Jedním z řečnických dotazů Jana Berkiho bylo to, zda mají smysl domácí úkoly, jejichž výstupem má být text. A také, do jaké míry bude pro učitele rozpoznatelné, že byl vygenerován umělou inteligencí. Podle přednášejícího je důležité především to, jak žáci umí s daným textem pracovat. *„Umělá inteligence změní metody a formy. Jednou z věcí, které si budeme položit i my na univerzitě, je, zda se budou nadále psát bakalářské a diplomové práce,“* zamyslel se Jan Berki.

Sám se nebojí, že učitelé přijdou o práci. *„O své výsostné postavení přijdou patrně spíš jen ti učitelé, kteří umí generovat texty a testy. To za vás umělá inteligence udělá.“*

Od umělé inteligence si Jan Berki slibuje větší směřování ke konstruktivistickému pojetí výuky. *„Hlavním prostorem pro učitele je vytváření aktivit, na nichž budou chtít žáci něco objevovat. Nikoli to, že žáci budou jen memorovat.“*

Součástí konference byl i doprovodný program. Své výukové sady a chytrá čidla, která umí monitorovat množství oxidu uhličitého v ovzduší, teplotu, a jež jsou opatřena i SOS tlačítkem, představila společnost Hardwario. Jak vytvořit přípravu hodiny za využití AI na dané téma pro konkrétní ročník zase účastníkům konference ukázal Sciobot. *„Jde o aplikaci, která vytváří přípravy a aktivity pro učitele na jakýkoliv předmět a zdarma. Stačí zadat téma a třídu a na základě těchto údajů se nastaví cíle, které můžete editovat. Když jste spokojeni, stačí kliknout a dokončit přípravu. Vytvoří se vám příprava podle modelu E-U-R (evokace, uvědomění si významu informace, reflexe) s tím že kromě těchto tří částí získáte i klíčové body a nápady pro žáky, které můžete zpracovat,“* představila novou aplikaci Lucie Harmáčková.

Aplikace je ve vývoji od září 2023 a už nyní ji využívají tisíce učitelů. *„Zatím se o aplikaci snažíme šířit povědomí. Učitelům šetří čas, který mohou věnovat jiným věcem. Třeba rozvoji kompetence žáků nebo řešení vztahů ve třídě. Zejména mladší učitelé vidí v aplikaci velké plus. Starší se jí zatím bojí, stejně jako obecně AI. Prostřednictvím workshopů se je na to snažíme nalákat,“* dodala Lucie Harmáčková.

Oslovení učitelé mají o inspiraci v souvislosti s umělou inteligencí zájem. *„Zaujala mě prezentace firmy Hardwario, ve škole používáme virtuální realitu. A naši studenti se o AI zajímají, proto i my se*

snažíme neztrácet kontakt s nejnovějšími trendy,” řekla Zuzana Kolačná ze Střední školy a mateřské školy v Liberci na Bojišti. Podle její kolegyně Zuzany Hrdinové se už žáci snaží umělou inteligenci využívat například při vypracovávání domácích úkolů z matematiky. „Používají aplikace v mobilech a matematické úkoly se někdy snaží ze zvědavosti vypočítat za pomoci Photomath. Přicházejí pak porovnat výsledky naše a umělé inteligence. Za pomoci AI jde o velmi rozsáhlé řešení, ale často není v pořádku. Jistě se ale bude správnost časem zlepšovat,” uvedla Zuzana Hrdinová. „Největší obavu mám ze zneužití AI v osobním životě. Že se stane nástrojem například k šikaně.“

<https://tuni.tul.cz/a/umela-inteligence-ve-skolach-jako-dobry-pomocnik-ale-zly-pan-153612.html>